

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Ольга Гайдук,

*кандидат педагогічних наук, науковий співробітник
лабораторії технологій професійного навчання
Інституту професійної освіти НАПН України, Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-2290-6669>*

Анотація. Досліджено вплив сталого розвитку на професійну освіту в Німеччині. У професійному навчанні та підвищенні кваліфікації (Weiterbildung) сталий розвиток означає усвідомлення та відповідальність за соціальну справедливість та захист навколишнього середовища з урахуванням економічних інтересів компанії. Задля реалізації цієї мети у професійну освіту Німеччини впроваджуються певні інструменти – пілотні проєкти BBNE та компетентність, орієнтована на сталий розвиток, – які допомагають структурно зафіксувати сталий розвиток у галузі професійної освіти.

Ключові слова: сталий розвиток, освіта для сталого розвитку, професійна освіта, Німеччина, Україна.

VOCATIONAL EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT: FOREIGN EXPERIENCE

Olha Haiduk,

*PhD in Pedagogy, Research Officer of the Laboratory of Professional Education
Technologies at the Institute of VET of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine*

Abstract: The impact of sustainable development on professional education in Germany has been studied. In vocational education and advanced training (Weiterbildung), sustainable development means awareness and responsibility for social justice and environmental protection, taking into account the company's economic interests. In order to realize this goal, certain tools are being implemented in vocational education in Germany – BBNE pilot projects and competence oriented towards sustainable development – which help to structurally fix sustainable development in the field of vocational education.

Keywords: sustainable development, education for sustainable development, professional education, Germany, Ukraine.

Коллективна діяльність людства настільки змінила екосистеми Землі, що під загрозою опинилося саме його існування. Нині на рівні багатьох європейських держав розуміють, що вирішення цієї проблеми вимагає зосередження не лише на розв'язанні екологічних проблем, а й на вирішенні складних соціальних та економічних питань, включаючи нерівність (UNESCO, 2020). Для професійного навчання це означає, що майбутнім робітникам, необхідно набути таких компетентностей, які даватимуть їм змогу додати до своєї професійної діяльності чинники сталого розвитку і відповідно організувати свою роботу після завершення навчання для екологічного повоєнного відновлення країни (Гайдук та ін., с. 3, 2022).

Протягом останніх десятиріч у найбільш розвиненій країні ЄС – Німеччині також відбуваються потужні зміни в економіці та у професійній освіті, які насамперед пов'язані з темою сталого розвитку. Німецькі вчені наголошують на значенні відповідальності перед

майбутніми поколіннями, підкреслюючи, що зміст сталого розвитку включає не лише охорону і захист довкілля та клімату, але й враховує економічні та соціальні чинники. Сталий розвиток у професійному навчанні означає усвідомлення та відповідальність за соціальну справедливість і захист навколишнього середовища з урахуванням економічних інтересів виробничих підприємств або компаній. Усі учасники професійного навчання, від керівництва до працівників та учнів, можуть взяти на себе відповідальність за впровадження сталого розвитку у свою професійну діяльність. Саме тому в контексті сталого розвитку важливими є знання про альтернативну наявність різних варіантів дій кожного з учасників і критерії вибору цих варіантів (Кулалаєва, Н., & Гайдук, О., 2022).

Впровадження «екологічної освіти» у професійну освіту Німеччини тою мірою, як концепція сталого розвитку була актуалізована останні десятиліття, іде пліч-о-пліч з розвитком його публічного громадського обговорення. На додаток до рекомендацій головного комітету Федерального інституту професійної освіти і навчання (BIBB) щодо обов'язкового залучення теми екологічної освіти до правил навчання, від початку 1990-х років питання охорони довкілля поряд з іншими Стандарти профілю професій введено до всіх положень про професійну підготовку, як один з основних напрямів професійної діяльності. Однак саме перегляд критеріїв професійного профілю «Охорона довкілля» став центральним інституційним важелем і, певним чином, рушійною силою для перетворення програм сталого розвитку на інструменти регулювання професійної освіти (з 2020 року – «Охорона довкілля та сталий розвиток»). Перші результати цієї діяльності можна спостерігати в оновлених Правилах навчання та Рамкових навчальних програмах, зокрема, інтеграція Положення про професійний стандарт професії «Охорона довкілля та сталий розвиток» до базової програми навчання фахівців у галузі електроніки (професія технік-електроник) (De Haan et al., 2021). Окрім того, завдяки впровадженню спільних проєктів у межах наукового моніторингу пілотних проєктів «Професійне навчання для сталого розвитку» (Berufsbildung für nachhaltige Entwicklung – BBNE), німецькі науковці активно займаються проблематикою та впровадженням компетентності, орієнтованої на сталий розвиток у різних професіях (Кулалаєва, Н., & Гайдук, О., 2022).

Через складність сталого розвитку та необхідність інтеграції екологічних, соціальних та економічних аспектів його реалізація потребує багато дисциплінарних підходів за активної участі науки, політики та практики. Із метою впровадження освіти для сталого розвитку в усі галузі освіти Федеральне міністерство освіти і наукових досліджень Німеччини ініціювало процес за допомогою Всесвітньої програми дій ЮНЕСКО «Освіта для сталого розвитку» (ОСР) (Bildung für nachhaltige Entwicklung – BNE). Задля його виконання у професійному навчанні федеральний Інститут професійної освіти і навчання (Bundesinstitut für Berufsbildung – BIBB) підтримує спільні проєкти за допомогою наукового моніторингу пілотних проєктів «Професійне навчання для сталого розвитку» (Berufsbildung für nachhaltige Entwicklung – BBNE) та використовує кошти BMBF для фінансування пілотних проєктів та супутніх їм наукових досліджень. На законодавчому рівні – у Законі про професійне навчання (BBiG) визначено, що фінансування пілотних проєктів та пов'язаних з ними досліджень є завданням федерального Інституту професійної освіти і навчання (BIBB) (Гайдук, О., 2023).

Пілотні проєкти «Професійне навчання для сталого розвитку» (BBNE) сприятимуть подальшому розвитку та вдосконаленню практики професійного навчання в Німеччині. Його метою є розробка, тестування та підготовка до поширення інновацій сталого розвитку

для професійного навчання в компаніях. Реалізація цих проєктів BBNE відбувається на основі взаємодії політики, науки і практики, про що йшлося вище. Останнє особливо важливе для впровадження моделей сталого розвитку, оскільки така співпраця потребує участі різних зацікавлених сторін. Важливим аспектом пілотних проєктів BBNE є співпраця з компаніями, які беруть участь як практичні партнери в розробці та тестуванні інновацій, а також зі стратегічними партнерами, такими як асоціації та профспілки. Залучення стратегічних партнерів до пілотного проєкту BBNE з самого початку виявилось вирішальним для подальшого успішного поширення результатів (Ferández, 2020).

Протягом 2010–2013 рр. BIBB профінансував шість пілотних проєктів у межах професійного навчання для сталого розвитку. На основі їхніх результатів з 2015 р. було профінансовано ще 18 спільних пілотних проєктів BBNE. Їхню підтримку було поділено на три лінії фінансування. Перша лінія була зорієнтована на розробку концепцій навчання та кваліфікацій для сталого розвитку в комерційних професіях, друга лінія стосувалась створення таких міст навчання у професійних навчальних закладах, що відповідають принципам сталого розвитку. Третя лінія фінансування – 2018–2021 рр., була спрямована на розвиток компетентностей сталого розвитку в професіях сфери торгівлі продуктами харчування та харчової промисловості (Kastrup, Kuhlmeier, & Strotmann, 2021; Кулалаєва, & Гайдук, 2022).

За фінансуванням пілотних проєктів BBNE здійснюється науковий контроль на програмному рівні. Мета полягає у структурному закріпленні сталого розвитку в галузі професійної освіти. Програмна консультативна рада підтримує основну місію сприяння професійному навчанню для сталого розвитку у BIBB. До складу Консультативної ради входять експерти BBNE – науковці, практики та соціальні партнери. Призначення Програмної консультативної ради – посилення якості і впливу пілотних проєктів BBNE.

Основою пілотних проєктів BBNE є співпраця з понад 220 компаніями, професійно-технічними школами та міжгалузевими центрами професійної підготовки, а також з понад 80 торгово-промисловими палатами, асоціаціями та профспілками. Розроблено, апробовано та оцінено на практиці різноманітні курси підвищення кваліфікації, кваліфікаційні програми, навчально-методичні матеріали. До початку 2023 р. відбулося фінансування ще шістьох пілотних проєктів BBNE, що були зосереджені на поширенні їхніх результатів серед викладачів. Наразі планується реалізація нових великих ініціатив та фінансування (Гайдук, 2023).

Список посилань

Гайдук, О. В., Герлянд, Т. М., Каленський, А. А., & Пятничук Т. В. (2022). *Розроблення й застосування екоорієнтованих педагогічних технологій для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, аграрної галузей та сфери ресторанного господарства*. ІПО НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/733669/>

Гайдук, О. (2023). Професійна освіта для сталого розвитку: європейський досвід. У О.І. Локшина (Ред.), *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2023: горизонти інновацій* (с. 66–70). Ін-т педагогіки НАПН України; Крок. <http://doi.org/https://doi.org/10.32405/978-617-692-804-1>

Кулалаєва, Н., & Гайдук, О. (2022). Модель формування у майбутніх фахівців професійної компетентності, орієнтованої на сталий розвиток. *Professional Pedagogics*, 2(25), 23-31. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.25.23-31>.

De Haan, G., Holst, J., & Singer-Brodowski, M. (2021). Berufliche Bildung für nachhaltige Entwicklung (BBNE) Genese, Entwicklungsstand und mögliche Transformationspfade. *Zeitschrift des Bundesinstituts für Berufsbildung*, 3(50), 10-14. <https://www.bwp-zeitschrift.de/dienst/veroeffentlichungen/de/bwp.php/de/bwp/show/17293>

Ferández Caruncho, V., Kastrup, J., & Nölle-Krug, M. (2020). *Berufsbildung für eine nachhaltige Entwicklung in Berufen des Lebensmittelhandwerks und der Lebensmittelindustrie – Beiträge des BIBB-odellversuchsschwerpunkts zum nachhaltigen Wirtschaften*. http://www.bwpat.de/spezial17/fernandez_kastrup_noelle-rug_spezial17.pdf

Kastrup, J., Kuhlmeier, W., & Strotmann, Chr. (2021). Entwicklung nachhaltigkeitsbezogener Kompetenzen in der Ausbildung. Ein Strukturmodell für Lebensmittelhandwerk und – industrie. *Zeitschrift des Bundesinstituts für Berufsbildung*, 3(50), 10-14. <https://www.bwp-zeitschrift.de/de/bwp.php/de/publication/download/17284>

UNESCO. (2020). *Education for sustainable development: a roadmap*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374802.locale=en> .